

Demobilisation checklist for workers

Ko e lisi ko 'eni 'oku ne to'o me'a lalahi pe e ngaahi me'a 'e fiema'u ke ke teuteu ki ai kimu'a 'i ha'o foki ki 'api 'i he 'osi ko ia 'o ho taimi ngaue ma'a e kautaha Kaungaue Leipa Fefolau'aki 'a 'Aositelelia mei he Pasifiki (PALM). 'E 'oatu 'e ho'o ngaue'anga ha tatau 'o e lisi ko 'eni mo fakatalanoa kiate koe. Hanga 'o tauhi 'a e ngaahi fakaikiiki ko 'eni 'i ho'o telefoni pe ko ha'o tohi mahina ke ke toutou vakai ki he lisi 'i he mahina 'e hono 6,3,2 mo e 1 ko ia kimu'a pea ke mavahe mei 'Aositelelia.

Mahina 'e 6 kimu'a 'i ho'o foki	
Vakai'i 'a e 'aho 'osi 'o ho'o paasipooti.	☐
Ko e ngaahi fonua takitaha 'oku 'osi 'i ai pe 'enau ngaahi tu'utu'uni ki he 'aho 'osi pe kei 'aonga 'o 'enau paasipooti. 'Oku mahu'inga ke ke 'ilo ki he ngaahi fiema'u 'a ho fonua taautaha pea ke fakapapau'i 'oku toe ha taimi fe'unga 'i ho'o paasipooti ki ho'o folau ki 'api, 'i he meimeい mahina 'e 6 mei he taimi 'o ho'o folau.	☐
Vakai'i 'a ho'o palanisi 'o ho'o seniti kuo lava 'o tanaki.	☐
<ul style="list-style-type: none"> Fakapapau'i 'oku fe'unga ho'o seniti kuo tanaki ke totongi kotoa 'a ho'o ngaahi fakamole ki ho'o folau ki 'api. Fakatalanoa ki ho'o ngaue'anga kapau 'oku ke sio 'e faingata'a kiate koe ke malu'i ha'o seniti ki he foki ki 'api. Mahalo pe na'a loto 'a ho'o ngaue'anga ke ne totongi 'a ho'o tikite foki ki 'api, pea mou toki ale'a'i ke to'oto'o pe mei ho'o vahe. 	☐
Fekumi ke ma'u ha fakaikiiki 'o e ngaahi founa mo e fakamole 'o e folau	
Ko e kinautolu ko ia 'a e kau ngaue Teemi-loloa 'oku tonu ke nau sio ki he ngaahi me'a ni mo hono ngaahi fakamole:	☐
<ul style="list-style-type: none"> ngaahi founa folau 'oku ala fai ngaahi taimi puna pea mo hono totongi 'o e tikite folau (talanoa mo ho'o ngaue'anga pe ko e 'ofisa fakafetu'utaki (CLO) ki ha tokoni) kapau te mou felotoi ki ai kimu'a, mahalo pe na'a loto 'a ho'o ngaue'anga ke nau totongi 'a ho'o puna ka ke toki taataa 'aki ha'anau to'oto'o pe mei ho'o vahe puna fakalotofonua pe 'ave koe ki he mala'e vakapuna fakavaha'a pule'anga 'i 'Aositelelia, 'o kapau 'e fiema'u totongi 'o ho'o me'alele ke 'ave koe ki 'api mei he mala'e vakapuna totongi 'o hao nofo'anga kapau 'e fiema'u ke ke tali ke puna 'i ha mala'e vakapuna 'o fetongi vaka totongi 'o ho'o uta mo ha toe ngaahi uta kehe 'e 'ova ('oku mamafa 'aupito 'a e totongi 'o e uta 'ova, ko ia 'ilo'i e ngaahi fakamole ko ia pea ke toki mavahe ke folau koe ha 'a e koloa 'oku 'ikai ke tute 'i ho fonua totongi 'o ha kolonitini 'i ho fonua (kapau 'e fiema'u) 	☐
mahina 'e 3 kimu'a pea ke foki	
Talanoa ki ho famili ki ho'o foki atu. Ngaahi me'a 'e fiema'u ke mou sio ki ai hange koe:	☐
<ul style="list-style-type: none"> taumu'a ne mou fokotu'utu'u mo e famili kimu'a pea ke toki folau mai ki 'Aositelelia ni lahi e seniti kuo ke faka'amu ke ke tanaki ke ke foki ange mo ia ki 'api me'a te ke ala fai mo e anga ha'amou fakafiefia'i 'a ho'o foki ange ki 'api ha fa'ahinga me'a 'oku loto ho famili ke ke 'alu ange mo ia (manatu'i 'a e mamafa 'o e totongi uta 'ova) founa 'a ho'o 'alu atu ki 'api mei he mala'e vakapuna. 	☐
Kapau 'oku 'i ai ha me'a 'oku ke tokanga ki ai, fakatalanoa ki ai mo ho'o CLO. 'E ma'u 'a e lisi fakamuimui 'o e kau CLOs 'i he uepisaiti 'a e PALM 'i heni: https://www.palmscheme.gov.au/contact .	☐

Lisi me'a ke fai teuteu ki he foki ki 'api 'e he kau ngaue: peesi 2

Vakai ki ho'o ngaue'anga pe kuo nau 'osi kole ke faka'ataa koe ke ke folau ki 'api	Fakakakato
<ul style="list-style-type: none"> 'Oku kau heni 'a e ngaahi fakataputapui 'o e KOVITI-19 mo e ngaahi sivi 'e fiema'u. Ki ha toe ngaahi tokoni 'e fiema'u ki hano faka'ataa 'a ho'o folau fetu'utaki ki he telefoni sevesi tokoni 'a e PALM 'i he 1800 51 51 31 pe 'imeili: (support@pacificlabourfacility.com.au). 	☐
Vakai'i 'a e tukunga 'o ho'o visa	
<ul style="list-style-type: none"> 'Eke ki ho'o ngaue'anga ke nau tala atu 'a e tukunga 'o ho'o visa mo e 'aho 'oku 'osi ai. 'E lava 'e ho'o ngaue'anga 'o ma'u 'eni 'i he'enau 'akauni immi.gov.au 'i he Potungaue 'o e Fefolau'aki: http://www.homeaffairs.gov.au/immiaccount. 'E fiema'u ke ke 'ilo'i 'eni koe'uhu ke lava 'o 'eke ho'o supa 'i he taimi te ke foki ai ki ho fonua pea moe taimi 'oku 'osi ai foki 'a ho'o visa. 	☐
Fakama'opo'opo ha'o ngaahi ngaue lelei ne ke lava'i	
'E ala kau heni 'a ho'o: <ul style="list-style-type: none"> lisi 'o e ngaahi ngaue pe fatongia ne ke fai mo fakakato, 'o kau ai ha'o tohi fakaongoongo lelei mei ho'o ngaue'anga ha'o ngaahi setifikeiti pe 'iuniti ngauelelei ne ikuna'i 'i 'Aositelelia tikite ngaue misini mo e laiseni faka'uli ha ngaahi toe ikuna, hange nai ko ha'o memipa 'i ha komiuniti, mo e ngaahi ikuna 'i he mala'e sipoti. 	☐
mahina 'e 2 kimu'a pea ke foki	
Feinga ke ke 'ilo 'a e anga 'o hono 'eke'i 'o ho'o supa 'i ha'o tu'uta ki 'api	
<ul style="list-style-type: none"> Hu ki he uepisaiti 'a e Tukuhau 'a 'Aositelelia: https://bit.ly/clamingsuper. Pe ko ha'o hu ki he uepisaiti 'a e PALM ke ma'u 'a e tohi fakamatala ko ia ki he supa: https://www.palmscheme.gov.au/resources/superannuation-pacific-workers. Talanoa ki ho'o ngaue'anga kapau 'oku ke toe fiema'u ha tokoni Manatu'i mahalo na'a fiema'u ke tuku pe 'a ho'o 'akauni pangike 'i 'Aositelelia ni ke ava ke hu ki ai 'a ho'o vahe supa. Fetu'utaki ki ho'o kautaha supa ke 'ilo pe 'oku anga fefee 'enau totongi atu 'a ho'o pa'anga 'o e supa. 	☐
Ako ke ke 'ilo 'a hono fakafonu 'o e foomu 'eke ho'o tukuhau ki ha'o tu'uta ki ho fonua ('akinautolu pe na'a nau ngaue teemi - loloa)	
<ul style="list-style-type: none"> Hu ki he uepisaiti 'a e Tukuhau 'a 'Aositelelia (Australian taxation office): https://bit.ly/lodgingtax. Pe 'alu ki he uepisaiti 'a e PALM ki he peesi fakamatala 'o e founga 'o e 'eke'i 'o e tukuhau: https://www.palmscheme.gov.au/resources/lodging-tax-return. Talanoa ki ho'o ngaue'anga kapau te ke toe fiema'u ha toe fa'ahinga tokoni. 	☐

Lisi me'a ke fai teuteu ki he foki ki 'api 'e he kau ngae: peesi 3

Tauhi ke malu 'a ho'o lekooti ngae	Fakakakato
<p>'Oku kau heni 'a e:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ho'o fika tax 'Aositelelia • hingoa 'o ho'o kautaha supa 'i Aositelelia, pea mo 'enau fika pisinisi (ABN) • ho'o fika memipa supa • ho'o ngaahi fakaikiiki ko ia ki ho'o 'akauni my.gov <p>Te ke fiema'u 'eni ki he taimi 'e 'eke ai 'a ho'o supa, fakahu mai 'a ho'o 'eke'i totongi fakafoki 'a ho'o tukuhau pea koe'ahi pr na'a ke toe foki mai 'o ngaue 'i Aositelelia.</p>	☐
Puka leva 'o totongi 'a ho'o tikite folau vakapuna ('a e kau ngae teemi-loloa pe), ho'o fetongi vaka, pea mo ha'o nofo'anga tali fetongi vaka.	
Mahalo pe ne ke 'osi felotoi mo e ngaue'anga ke nau totongi 'a ho'o ngaahi fakamole ko 'eni ka nau toki to'o pe 'i ho'o vahe.	☐
Mahina 'e taha kimu'a pea ke foki	
Totongi faka'osi kotoa ha ngaahi fakamole ne te'eki ke totongi	
'E lava pe ke kau heni ha'o mo'ua telefoni mopaila pe hao mo'ua 'i he lao. Kapau te ke loto ke tuku pe 'a ho'o 'akauni pangike ke ava tokanga 'o kaniseli mo ha ngaahi pila ne to'oto'o pe ko ha ngaahi totongi fakataimi ne 'osi ale'a'i ke to'o mei ho'o 'akauni pangike.	☐
Sio ki he founa te ke 'ave faka'osi ai 'a ho'o pa'anga ne tanaki ki ho fonua	
<ul style="list-style-type: none"> • Hu ki he https://sendmoneypacific.org/ 'o fekumi ki he kautaha 'ave pa'anga lelei taha 'enau fakafetongi pa'anga 'i he 'ave pa'anga ko ia ki ho fonua. Pe ko ho'o 'alu ki he peesi feisipuka ki ha toe ngaahi fakamatala: https://www.facebook.com/SendMoneyPac. • Vakai'i ki ho'o pangike 'i Aositelelia ki he totongi 'o ha 'ave faka'osi 'o ho'o pa'anga ki 'api 	☐
Kau ki he feohi 'o e fakaikiiki ngaahi me'a teuteu ki he matuku 'e ho'o ngae'anga	
<ul style="list-style-type: none"> • Ko e fakataha fakaikiiki ko ia 'o e matuku 'e lava pe ke fai fakakulupu, pe fai fakafo'ituitui pe mo koe • Fakapapau'i 'oku ke fakamo'oni hingoa 'i ha foomu ke fakamahino ne ke kau ki ha fakataha fakaikiiki matuku. • Ale'i ha fakataha mo ho'o ngae'anga 'o kapau 'oku ke loto ke fai ha talanoa ki ha toe faingamalie ngae ki he kaha'u. 	☐
Vakai'i na'a 'oku 'i ai ha ngaahi tohi fakametikolo 'e fiema'u ke ke fakakakato kae 'ataa ke ke foki ki 'api	
Fakakaukau'i:	
<ul style="list-style-type: none"> • ngaahi sivi mo'uilelei 'oku fiema'u 'e he fonua 'o hange ko ha sivi TB (Tuberculosis) mo e Vailasi 'o e mahaki (HIV) • ha sivi mo'uilelei kakato 'o kau ki ai 'a e sivi 'o e ngaahi 'okani ki he fakafanau • toe fakafo'ou 'a ho'o ngaahi tohi ki ho'o fo'i 'akau mo e fakavaha fanau pea mo ha ngaahi naunau tokoni fakametikolo 'o hange ko e la'i sio'ata mata pe sio'ata lautohi mo 'a ia 'e ngali 'e 'ikai ke maau he taimi 'a ho'o foki. 	☐
Fai ha toe 'eke huhu'i 'o ha faito'o fakafalemahaki ne fai 'i Aositelelia mei he 'Inisiua.	
<ul style="list-style-type: none"> • Toe vakai ki ho'o ngae'anga 'o kapau 'oku toe 'i ai ha fehu'i pea ke vakai'i 'a e tohi fakahinohino ki he 'Inisiua 'o e mo'ui 'a e PALM ki ha toe ngaahi fakamatala: https://www.palmscheme.gov.au/resources/health-insurance. 	☐

Lisi me'a ke fai teuteu ki he foki ki 'api 'e he kau ngaue: peesi 4

Ma'u ha tatau 'o ho'o setifikeiti huhu malu'i KOVITI-19 fakavaha'apule'anga	Fakakakato
<p>'Oku 'i ai ha founга 'e 3 'e lava ai ke ma'u ai e setifikeiti ko 'eni 'e he kau ngaue ko ia 'a PALM:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Telefoni ki he 'Ofisi Lesisita 'o e Huhu Malu'i a 'Aositelelia (Australian Immunisation Register(AIR)) 'i he 1800 653 809 ke ma'u ho'o setifikeiti i he meili ('e malava pe ke 'osi ha 'aho 'e 14 pea toki ma'u atu). • 'A'ahi ki he 'Services Australia Centre.' Alu ki he https://findus.servicesaustralia.gov.au/ 'o kumi 'a e senita ofi taha atu. • 'Apalai 'onilaine 'i ho'o 'akauni my.gov.au. Te ke fiema'u ha fika lesisita 'i he Potungaue Mo'ui fakafo'ituitui (IHI). 'A'ahi ki he 'Services Australia' ke 'ilo pe 'e fefe ha'o ma'u ho'o setifikeiti 'onilaine 'o kapau 'oku 'ikai ke ke 'ataa ki he Metikea: https://bit.ly/nomedicare. 	☐
Toe uike 'e taha pea ke mavahe	
Vakai'i na'a 'oku fiema'u ke fai ha'o sivi KOVITI-19 (PCR)-kimu'a pea ke puna pe sivi 'enitiseni vave (RAT)	
<ul style="list-style-type: none"> • Ko hono angamaheni ke fai houa 'e 48-72 ki mu'a pea ke puna. • 'Eke ki ho'o ngaue'anga ki ha tokoni, pe 'a'ahi ki he uepisaiti 'a e Potungaue Mo'ui ke ma'u 'a e ngaahi kiliniki fai'anga sivi: https://www.health.gov.au/health-alerts/covid-19/testing#where-to-get-tested. 	☐
Vakai'i 'a ho'o vahe faka'osi mo e ngaahi me'a 'oku to'o	
<ul style="list-style-type: none"> • Talanoa mo ho'o ngaue'anga kapau 'oku ke ki'i hoha'a ki ho'o vahe faka'osi • Fakapapau'i 'oku ke ma'u ha pa'anga fe'unga ki ho'o folau ki 'api. 	☐
Teuteu leva ke mavahe mei ho nofo'anga	
<p>Vakai'i ki ho'o ngaue'anga pe kuo kakato 'a e ngaahi 'uuni me'a kotoa pe ne totonu ke ke fai. Mahalo pe na'a fiema'u ke ke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fakama'a kakato 'a e nofo'anga • tamate'i e 'uhila mo e ngaahi me'angaae kotoa pe • tamate'i mo e 'itaneti • fakafoki 'a e ngaahi ki • alea'i 'a ho'o pooni fale ke totongi fakafoki atu 	☐
Hanga 'o lisi e ngaahi fika telefoni mo e ngaahi 'imeili (sio ki he tepile 'i lalo 'i he ngata'aga)	
<p>Faka'ilonga'i 'a e ngaahi fika telefoni mo e ngaahi 'imeili 'a ia te ke ala fiema'u 'i ha'o tu'uta ki ho 'api</p> <ul style="list-style-type: none"> • PALM support service line (1800 51 51 31) or (support@pacificlabourfacility.com.au) • ho'o ngaue'anga, pule ngaue, kaungaa ngaue • CLO • ha toe ni'ihi kehe pe 	☐
SIM kaati mo e telefoni mopaila 'Aositelelia	
<ul style="list-style-type: none"> • Tokanga'i pe 'a ho'o telefoni ke kei ngaue pe kae 'oua kuo ke 'amanaki mavahe mei 'Aositelelia. • Kapau 'oku ke 'ilo te ke toe foki mai, mahalo pe te ke fiema'u ke tauhi lelei pe 'a ho'o telefoni mo hono SIM kaati (kaikehe fakapapau'i 'oku ke 'ilo'i lelei pe 'a hono ngaahi fakamole fekau'aki mo ia). • Tu'usi leva 'a ho'o telefoni pea kaniseli 'a ho'o SIM kaati pe palani, 'o kapau koe me'a ia kuo ke fakapapau'i ke fai 	☐

Lisi me'a ke fai teuteu ki he foki ki 'api 'e he kau ngaue: peesi 5

'Oange 'a ho fika telefoni 'i ho fonua pea mo ho'o tu'asila 'imeili		Fakakakato
<ul style="list-style-type: none"> • Ki ho'o ngaue'anga • Ki he 'Pacific Labour Facility' 'i ha 'imeili: (support@pacificlabourfacility.com.au). 		☐
'I he 'aho 'o ho'o folau		
Ko e ha te ke heka mo ia 'i he vakapuna		
<p>Fakapapau'i 'oku ke fa'o 'a e ngaahi me'a ni 'i ho'o kato te ke to'oto'o ki he vakapuna ('ikai ko ho'o kato 'e fua he uta)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'A e lisi ko 'eni mo e ngaahi fika telefoni 'e mahu'inga ke ke ma'u • Paasipooti 'oku kei 'aonga • Ho'o 'aitinali (Itinerary) mo e tikite folau pea mo ho'o ngaahi booking nofo'anga • Ho setifikeiti huhu malu'i KOVITI-19 fakavaha'a pule'anga • La'i tohi ki ho'o fo'iakau (kapau 'oku 'i ai) mo ha tohi mei ho'o toketa • Ha ki'i tola si'i si'i pe fe'unga ki ho'o kai mo e ngaahi fakamole 'o ho'o folau. 		☐
Fanga ki'i tokoni Mahu'inga		
<ul style="list-style-type: none"> • Te ke lava pe 'o tuku pe ho'o 'akauni 'oua 'e tapuni 'o kapau 'oku ke faka'amu ke nau fakahu atu ki ai 'a ho'o vahé aofangatuku, ho'o tukuhau ne 'eke'i pea mo ho'o supa. Pea ka 'ikai pea ke tapuni. Kataki 'o kaniseli ha ngaahi tohi mo'ua ne to'o to'o mei he 'akauni pe ko ha totongi mo'ua 'oku 'amanaki ke to'o mei ho'o 'akauni, pea ke vakai'i ki he pangike ha ngaahi totongi ko ia ke tauhi pe 'a e 'akauni 'o 'ikai tapuni. • Alea'i 'a e 'ova 'o ho'o uta ke ke 'ilo hono totongi pea ke toki mavahe mei 'Aositelelia ni. • <u>'OUA TE KE</u> to'oto'o ha pa'anga lahi mo koe lolotonga 'a ho'o folau ki 'api. • Fakatalanoa ki ho'o ngaue'anga MA'UPPE kapau 'oku 'i ai ha palopalema pe ki ho'o 'ofisa fakafehokotaki CLO (kapau ne 'i ai ha taha pehe mei ho fonua). 'E ma'u 'a e lisi 'o e kau CLO 'i he uepisaiti 'a e PALM https://www.palmscheme.gov.au/contact. 		☐

Ngaahi tefito'i kakai ki he fetu'utaki

Ngaue'aki 'a e tepile 'i lalo ni ke lisi 'a e ngaahi tefito'i kakai ke ke fetu'utaki ki ai 'i 'Aositelelia. Kuo mau tuku atu heni ha ni'ihi ke kamata 'aki

Hingoa	Fika Telefoni	'Imeili
Ho'o ngaue'anga		
Telefoni sevesi tokoni 'a e PALM	1800 51 51 31 (taimi ngaue fakapisinisi pe, tukukehe kapau ko ha me'a fakatu'upake fakavavevave)	support@pacificlabourfacility.com.au
ho'o CLO		

Australian Government